

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
PİYANO PROGRAMI

**FRANCIS POULENC'İN PİYANO MÜZİĞİ
VE "PİYANO İÇİN 15 DOĞAÇLAMA"**

YÜKSEK LİSANS ESER METNİ

Hazırlayan:
20152311019 Yağmur ATASOY

Danışman:
Prof. Burcu AKTAŞ URGUN

İSTANBUL – 2019

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
PİYANO PROGRAMI

**FRANCIS POULENC'İN PİYANO MÜZİĞİ
VE "PİYANO İÇİN 15 DOĞAÇLAMA"**

YÜKSEK LİSANS ESER METNİ

Hazırlayan:
20152311019 Yağmur ATASOY

Danışman:
Prof. Burcu AKTAŞ URGUN

İSTANBUL – 2019

Yağmur ATASOY tarafından hazırlanan **FRANCİS POULEN'İN PİYANO MÜZİĞİ VE "PİYANO İÇİN 15 DOĞAÇLAMA"** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / Oyçokluğuyla Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 12/09/ 2019

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Prof. Burcu URGUN (Danışman)

Jüri Üyesi : Doç. Ayça AYTUĞ

Jüri Üyesi : Prof. Eser BİLGEMAN ŞAKİR (İstanbul Üni.)

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
SUMMARY	III
1. GİRİŞ	1
2.FRANCIS JEAN MARCEL POULENC'İN YAŞAMI	4
2.1 Francis Poulenc ve Fransız Altılıları.....	12
3.POULENC'İN PİYANO ESERLERİ	21
3.1 Poulenc'in Piyanolu Oda Müziği Eserleri.....	27
4.DOĞAÇLAMANIN MÜZİKTE KULLANIMI	29
5. POULENC'İN "PİYANO İÇİN 15 DOĞAÇLAMA" ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ	32
6.SONUÇ	57
7.KAYNAKLAR	59
8.EKLER	61
9.ÖZGEÇMİŞ	62

ÖNSÖZ

Bu "Yüksek Lisans Eser Metni"nde, Francis Jean Marcel Poulenc'in "15 Doğaçlaması"nın incelenmesi yapılmıştır. Öncelikle, kaynak araştırmalarımda edindiğim bilgilere dayanarak Türkiye genelinde Francis Poulenc'in üflemeli çalgılar ve piyano için yazdığı eserler (oda müziği) hakkında yapılan araştırmalar dışında "solo piyano müziği" alanında çalışmaların yapılmamış olması dikkatimi çekmiştir. Konservatuvar lise yıllarımda modern piyano müfredatının içindeki seçeneklerde, besteci Francis Poulenc'in de yer almasıyla onun akıcı, egzantrik ve çoğu zaman melankolik yapıtlarıyla tanışmış oldum. Üniversite ve Yüksek Lisans eğitimim süresince almış olduğum piyano müziği tarihi derslerinden, Poulenc'in kendi bulunduğu dönemin içerisinde isminin genellikle ön planda yer aldığını bilmekteydim. Piyano repertuvarıma yeni çalışmalar ekleyebilmek adına Poulenc'in "Piyano İçin 15 Doğaçlamaları"nı repertuvarıma almaya, onun muzip, atmosferik, kimi zaman yalın ve melankolik özgün stilini tını zevkime yakın hissettim ve bunun sonucunda hayatını ve eserlerini incelemeye karar verdim. Bu eser metninde klasik müziği ilgilendirdiği kadarıyla ana başlıklarıyla Poulenc'in yaşamı yanı sıra "15 Doğaçlama" adlı piyano eserlerini, her birinin oluşumunu sağlayan etkenleri, doğaçlamalara kaynaklık eden duygu, olay ve durumları inceleyerek yorumlamaya çalıştım.

Çalışmamda, değerli katkılarını esirgemeyen sevgili danışmanım ve piyano öğretmenim Prof. Burcu Aktaş Urgun'a; okuluma, süreç içerisinde yanımda olan biricik aileme, Ani Çavdar'a, Gülfer Birsin'e, Oğuz Acar'a ve Neyzen Özsarı'ya teşekkürlerimi ve minnet duygularımı sunarım.

ÖZET

Empresyonist dönemin sonu ve neo-klasik dönemin başında oluşan Fransız Altılıları grubunun arasında, lider konumunda yer almakta olan Francis Jean Marcel Poulenc'in "15 Doğaçlaması"nda taşıdığı müzikal karakterleri ve neo-klasik tınıları işitsel olarak resmetmiştir. Empresyonizmden etkilenen sonraki kuşak Fransız besteciler arasında yer alan Poulenc, muzipliği, melankolizmi, alaycılığı ve hassaslığı ile bilinmektedir. Poulenc'in müziğinde, Stravinsky'nin eserlerinin çok görülen bir özelliği olan "beklenmeyen" barınmaktadır. Rönesans döneminden itibaren Avrupa müzik geleneğinde, ilke olarak doğaçlama yerine, notaya göre seslendirme benimsenmiştir. Klasik dönemin parlak bestecilerinden biri olan Wolfgang Amadeus Mozart, konçertolarının kadans kısımlarında doğaçlamaya yer vermiştir. Doğaçlama alanında Bach'ın, Vivaldi'nin, Handel'in, Buxtehude'un, Mozart'ın, Clementi'nin, Chopin'in ve Liszt'in yaratıcılıkları bilinmektedir. Caz müziğinde de, barok dönemin verili armonileriyle yapıldığı şekilde doğaçlamalar üretilmektedir ve melodileri süslemelerle bezeme tekniği kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Francis Poulenc, Fransız Altılıları, Klasik Müzik, Doğaçlama, Empresyonizm, Neoklasisizm

SUMMARY

Francis Jean Marcel Poulenc who was a leader of *The Six* which has formed in the end of the impressionist era and at the beginning of the neo-classical era has picturized melodically the musical characters beared and neo-classical melodies. Poulenc was one of the French Composers who have been affected from impressionism and he has been known as a style of a mixture of humour, ironism, melancholism and sensitivity. In his music, there is unexpectedness like compositions of Stravinsky. As a principle, instead of improvisations, playing according to written notes have been used in European musical tradition starting from renaissance era. Wolfgang Amadeus Mozart, who has been one of the brightest composers of the classical era, has given a place to improvisation in the cadence section of his concertos. In the field of improvisation, the creativeness of Bach, Vivaldi, Handel, Buxtehude, Mozart, Clementi, Chopin and Liszt are well known. Even in the jazz music, the improvisations have been produced according to melodies done during baroque era and decoration technic with ornaments of melodies has been used.

Keywords: Francis Poulenc, The Six, Classical music, Improvisation, Impressionism, Neoclassicism

1. GİRİŞ

Sanatsal deneyimlerini bireysel yaratıcılıklarıyla notalara dökerek belgeleyen müzisyenlerin çoğu, anlık yaratımlar ile düşünülmüş yaratıcılık arasında benzerliğe dikkat çekmişlerdir. Özgür doğaçlama hareketi 1950'lerin sonlarında caz ve çağdaş klasik düşüncenin bir karışımı olarak başladı çünkü Cecil Taylor ve Derek Bailey gibi caz müzisyenleri, cazın durgunluğu ve ticarileşmesi yüzünden hüsrana uğramışlardı. Çıkış noktasını da John Cage ve Karlheinz Stockhausen gibi bestecilerin müziğinden ve yazılarından esinlenerek ciddiyetlerini bilerek dışlayan, sınırsız bir tarzda doğaçlamaya başlayarak bulmaya çalışmışlardı.

Larry Austin ve Frederic Rzewski gibi klasik olarak eğitilmiş müzisyenler ise klasik müziğin nesnelliğinin onu giderek çağdaş, sosyal ve ifade edici ihtiyaçlarla daha az ilgili kılan bir müze kültürü haline getirdiğine inanarak bir dönüşüme ihtiyacı olduğunu vurgulamışlar, bunun sonucunda da cazcı meslektaşlarının ifade özgürlüğüne hayran kalmışlar ve yaratıcı bir araç olarak serbest doğaçlamaya yönelmişlerdir. Yarım yüzyıl sonra ise özgür doğaçlama kavramı çok sayıda uluslararası festivalde ve akademilerde uygulanmaya başlayarak varlığını artarak göstermeye başlamıştır.

Bununla birlikte, klasik müzisyenlerin çoğunluğu, doğaçlama pratiğinin tarihteki müthiş öneminin farkında olmadan konuya ilgisiz bir şekilde kalmışlardır. Bunun en büyük sebebi ise müzisyenlerin bu tip yorumlara karşı yetersizliği ve doğaçlama becerisinin olmayışından kaynaklanmaktadır. Batı müziğinde, doğaçlama, müzik yapma geleneğine o kadar iç içe girmişti ki, müziği notaya döküp kalıcı hale gelmesi fikri ancak onbirinci yüzyılda ortaya çıkmıştı. Bu süreçten sonra ise yirminci yüzyıla kadar, sanatçılar sahnede sık

sık doğaçlama yapmaktaydı. Mozart, Beethoven, Chopin ve Liszt bu konudaki büyüleyici ustalıklarıyla ünlüydü ve bu ustalık da barok dönemden romantik dönemin sonuna değin herhangi bir virtüöz için gerekli bir beceriydi. Şarkıcılar ve kemancılar bu olmazsa olmaz becerinin en büyük uygulayıcılarıydılar ancak bu yetenek tüm enstrümanıcılardan beklenmekteydi. Onsekizinci yüzyıl İtalyan operasında, şarkıcıların doğaçlama yapmaması gibi bir ihtimal yoktu. Ek olarak, operaların orkestra partilerinde sıklıkla sadece birkaç porte çizgisinin altında, sadece nota anahtarı olan bir bas partisi olduğu izlenmektedir. Bunların doğaçlama yapılması beklenen notasız yaylı çalgı partileri olduğu varsayılmaktadır. Batı'daki sürekli güncel doğaçlama müzik geleneğinin en önemli unsurlarından biri Org'dur. Ancak döneme ait doğaçlama ile ilgilenen org metotları doğaçlamanın doğasına değil, uyum ve ifade kalıpları gibi becerilere odaklanmaktadır. Friedrich Kalkbrenner, hem paralel hem de tersi hareketlerde, artırmada ve küçülmede, çeşitli aralıklarla taklit edici bir sayaç noktası oluşturma yeteneğinin, doğaçlamacının sahip olabileceği en önemli beceri olduğunu vurgulamıştır.

Carl Czerny, kompozisyon kurallarını düzenlemekten ziyade, doğaçlama ile uğraşan birkaç müzisyenden biri olarak öne çıkmaktadır. "Pianoforte'de Doğaçlamaya Sistematik Bir Giriş" adlı kitabı ondokuzuncu yüzyıl doğaçlama uygulaması için değerli bir rehber olmaya devam etmektedir.

Ondokuzuncu yüzyıl sonlarına doğru ise doğaçlamadaki biçimsel unsurlara odaklanmanın nihayetinde doğaçlamaya olan ilgide düşüşe yol açtığını, çünkü geç romantik döneminin giderek daha karmaşık olan biçimsel yapılarının doğaçlama yapabilmek için uygun olmamaya başladığını gözlemledik. Doğaçlama, yirminci yüzyılın başlarında kademeli olarak saygınlıktan düşmüştür. Yüzyılın başında, Ferruccio Busoni, "notasyon,

yaşayan bir modelin doğaçlanmasıdır" diyerek tekste verdiği önemi vurgulamıştır.¹ Busoni'nin model olarak belirtmek istediği şey müziğin hammaddesidir. Bestecinin ilk ilham kaynağını bulup ardından bunu kaydetme girişiminin yaşandığı, yani müziğin gerçek ruhunun o anın tazeliğinde bulunduğu yerin kutsallığından bahsetmektedir.

Empresyonist dönemin içerisindeki Les Six (The Six, Fransız Altılıları) oluşumunun bir parçası olan Francis Jean Marcel Poulenc'in eser üretimindeki zenginliğine, yaratıcılık yeteneğine ve besteleme stiline 18. ve 19. yüzyıl bestecileri ve sanatçıları yol gösterici olmuşlardır. Bunlar arasında, d'Indy, Debussy, Ravel, Chabrier ve Stravinsky başlıcalarıdır. Doğaçlama koleksiyonunu oluşturan ilk altı doğaçlama, 1932 yılında yazılmışlardır. Yedinci doğaçlama 1933 yılında yazılmış, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu doğaçlamalar 1934 yılında yazılmışlardır. Dokuzuncu doğaçlamanın, sekizinci doğaçlamadan önce bestelenmiş olması dikkat çekmektedir.

Onbirinci ve onikinci doğaçlamalar 1941 yılında 2. Dünya Savaşı sırasında yazılmışlardır; onüçüncü ve ondördüncü doğaçlamalar ise 1958 yılında yazılmışlardır. 1959 yılında yazılan onbeşinci doğaçlama ile beraber Poulenc'in bütün doğaçlamaları, *Editions Salabert* tarafından baskıya hazırlanmış ve Rouart- Lerolle tarafından basımı gerçekleştirilmiştir.

Besteci, "Piyano İçin 15 Doğaçlamaları"ndan sonuncusunu yani onbeşincisini döneminin benzersiz bir ses sanatçısı olan Edith Piaf'a adamıştır. Bu doğaçlamasındaki melodi partisinde yer alan başlangıç ilk üç notasının, Edith Piaf'ın da yorumladığı *Les Feuilles Mortes - Ölü Yapraklar* 'daki ilk üç notanın benzerliği dikkat çekmektedir. Bu doğaçlamasıyla, bir Fransız şarkıcı olan Piaf'ın sanatına duyduğu hayranlığını ve ortak özellikleri olduğunu düşündüğüm ümitsizlik hissi ile melankolizmini, notalarında yansıtmıştır. İnişli çıkışlı aşk hayatı, kırılğan ve depresifliğe meyilli kişiliğini ve yarattığı bestelerini etkilemiştir.

¹ Ferruccio Busoni, *Sketch of A New Esthetic of Music*, İngilizce çeviri: Theodore Baker (New York: G. Schirmer, 1911) s.15

2. FRANCIS JEAN MARCEL POULENC'İN YAŞAMI

Emile Poulenc ve Jenny Royer'in oğlu olarak 7 Ocak 1899 yılı Paris'te dünyaya gelen Francis Jean Marcel Poulenc'in baba tarafı Aveyron'un ana şehirlerinden ve kuzeyinde kalan Espalion katoliklerindedir. Bestecinin büyük amcası olan Abbé (başrahip) J. Poulenc, Fransa'nın başkenti Paris'e bağlı olan Ivry-sur-Seine banliyösunun papazıdır. Poulenc'in katolik inancı, çalışmalarının büyük bir parçası olan dinsel etkileşimi ailesinin kökenlerine dayanmaktadır. Poulenc'in ailesi, özellikle anne tarafı olan Royer'lar müziğe oldukça düşkün bir aileydi ve çevrelerindeki sanat dünyasına uyum sağlayarak bu konuda kendilerini geliştirmişlerdir. Bu ortamda büyüyen Francis, 1904 yılı Ocak ayında annesiyle 3 yıl kadar sürecek olan piyano çalışmalarına başlamıştır. (Resim 1.1)

(Resim 1.1 Francis Jean Marcel POULENC, 4 yaşında iken, Nogent sur Marne'de.)

Poulenc sanatsal mirasının tamamını annesinin tarafından almıştır. 8 yaşında, Cesar Franck'ın yeğenlerinden biri olan Matmazel Boutet de Monvel ile çalışmaya başlayarak mükemmel bir tekniğe sahip olan öğretmeniningözetiminde, okuldan sonraları birer saat olarak piyano çalışmalarına başlamıştır. 1907 yılında empresyonizm akımıyla ilk tanışması Claude Debussy'nin arp ve yaylı çalgılar için yazdığı *Danse Sacrée et danse profane* ile olmuş ve bestecinin eserlerini dinler dinlemez bu eserleri öğrenmek için öğretmenini zorlamaya başlamıştır. Empresyonizm, hem resmi hem de müziği geleneksel teknik, biçim ve yaklaşımlardan bağımsız hale getirmiş, tek bir gelenek dönemini kapatmış, kendinden sonraki akım ve kuşaklar için yepyeni bir başlangıç noktası sağlamıştır. Sanatta çok çeşitli gelenekler döneminin kapılarını açan empresyonizm: resimde ve müzikte, içtenlik, sezgisellik, açıklık, cesaret, abartısızlık, bireysellik, ışık, renk, geleneksel anlamdan farklı bir güzellik, atılımcılık, yenilikçilik, ama hepsinden önemlisi özgürlüktür. Bu anlamda temsil ettikleriyle değerlendirildiğinde empresyonizm, aynı zamanda bütün bunları taşıyan bütünleyici bir ruhtur.² Poulenc henüz 10 yaşındayken Mallarme'nin *Appartion* adlı şiirini sular seller gibi ezberlemiş, 11 yaşındayken Schubert'in şarkılarına ilgi duymuş ve kendini şarkıcı olma hayallerine kadar sürüklemiştir. 1910'da, yine 11 yaşındayken dayısı M.Royer, Poulenc'i Stravinsky'nin *Petruchka* ve *Le Sacre du Printemps*'in yorumlandığı bir konsere götürmüş ve bu deneyim küçük Francis üzerinde derin etkiler uyandırmıştır. Aynı zamanlarda Schubert'in *Die Winterreise*'sini ve Schoenberg'in *Three Piano Pieces*'ini de beğendiği bilinmektedir. Hatta Schubert'in eseri *Die Winterreise* onun bestecilik kariyerine atılmasında büyük etken olmuştur.

---

² Tulga, F. Esra, MÜZİKTE EMPRESYONİST AKIM, Sanatta yeterlik tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, 159.

14 yaşındayken Eduard Risler'in Chabrier'den *Dix piéces pittoresques* adlı eserlerinden *Idylle*'ini dinlemiş ve bu etkileşim onun bestecilik alanında ilerlemeye karar vermesine sebep olmuştur. Annesi Jenny, oğlu Poulenc'i desteklemiş ve Paris Konservatuvarı'na kaydolmasına yardımcı olmuştur. Ancak örnekleri o dönemde ve günümüzde sık görüldüğü gibi, babası onun ilk başta Lycée Condorcet'de temel eğitimini tamamlamasında ısrarcı olmuştur. 1914 yılında Lycée Condorcet'te okumaya devam ederken Poulenc, Ricardo Vines'den piyano dersi almaya başlamış ve bu çalışmalar 1918 yılına kadar sürmüştür.

Vines, ona Debussy, Stravinsky ve Satie'nin yani o zamanın çağdaşlarının müziğinden bahsetmiştir. Poulenc, yaşamının ilerleyen yıllarında çok etkilendiği öğretmeni Vines'den "tatlı bir karaktere sahipti" diye bahsetmekte ve şöyle devam etmektedir:

"Devasa bir bıyığa sahip, değişik bir tür asilzade. Kahverengi sombrerosuyla, pedallara o zaman iyi basamadığım için ayaklarımı tekmelediği düğmeli çizmeleriyle gerçek bir Barselona'lı tarzına sahipti. Vines'ten başka kimse modern piyano pedal kullanma sanatını daha iyi öğretmezdi. O, bir şekilde pedalların belirsizliğinin içinden istediği netlikteki tam sesleri alabilmekteydi. *Staccato* (kesik kesik çalma) çalışı olağanüstüydü." Vines'in en parlak öğrencisi Marcelle Meyer ise onun Stravinsky'nin *Petruchka*'sını dahi kolaymış duygusu verecek şekilde gösterdiğini dile getirmiştir."³

Francis 5 yaşından beri müzik yazıyor olmasına rağmen ilk kez 1917'de flüt, klarinet, yaylı dörtlü, bariton ve piyano için *Rapsodie Nègre* ile sahneye çıkmış, 11 Aralık 1917 Prömiyer gecesinde başarı kazanmıştır. Bu beş bölümlü eserini Poulenc, onun için ilham kaynaklarından biri olan Erik

³ Henri Hell, Francis Poulenc Grove Press, 1959, 4.

Satie'ye adamıştır. 16 yaşlarındayken vaktini "*Maison des Amis des Livres*" (Arkadaşların kitap evi) olarak tanımladığı l'Odeon'daki bir kitapçıda geçirmiş olan Poulenc, burada Léon-Paul Fargue, James Joyce, Max Jacob, Guillaume Apollinaire, Louis Aragon ve Paul Éluard gibi bir çok avangard şairin bir araya geldiği bilinmektedir.

1914-1916 yılları arası bu avangard şair grubuyla ve çağdaşı olan Georges Auric, Erik Satie, Darius Milhaud ile tanışan Poulenc, 1918 yılı Ocak ayında devam etmekte olan 1. Dünya Savaşı sebebiyle Fransız ordusuna çağırılmıştır.⁴ Temmuz-Ekim 1918 yılı arasında Alman cephesinde görevlendirilen besteci, daha sonra Ocak 1921'de terhis edilene kadar hava kuvvetlerinde daktilocu olarak görev almıştır. Savaş sonrasında, Poulenc'e ait askeri görevler hafiflemiş ve bu ona yeniden müzik yazmak için imkan sunmuştur. 1918 yılında Saint-Martin-sur-le-Pré'de görev alırken, bir okuldaki piyanoyu kullanarak *Trois Mouvements Perpetuels*'i ve *Sonata for piano duet*'i bestelemiştir ve o zaman aralığında birkaç eser daha bestelemiş olmasına rağmen daha sonra kaybolmuşlardır. 1919 Şubat ayında, Poulenc'in *Trois Mouvements Perpetuels* adlı eserini hocası Ricardo Vines seslendirmiş ve böylelikle kendi çevresinde Poulenc'in tanınmasını sağlamıştır. Aynı yıl içinde Poulenc, Guillaume Apollinaire şiiri üzerine, *Le Bestiaire*'i ve Jean Cocteau'dan esinlenip bestelediği *Cocardes*'i tamamlamıştır.

1919 yılında Eric Satie, *Altılı* grubunu kurmuştur. 1920'de grup tam anlamıyla benimsendikten sonra, ortaklaşa hazırladıkları bir piyano albümü olan *l'Album des Six* 'i yayınlanmıştır ve bu albümün içindeki olan eserlerden biri olan *Valse in C* Poulenc'e aittir. 10 Nisan 1920'de Paris konservatuvarında Ricardo Vines tarafından, Poulenc'in albümün içinde yer alan *Suite en 3 mouvements in C major* adlı eserinin prömiyeri gerçekleştirilmiştir.

---

⁴ Schmidt, *Entrancing*, 26-27

1920'lerin başında Poulenc'in besteciliğinin, yorumculuğunun ünü Fransa'da ve İngiltere'de yayılmaya başlamıştır. Müzik dünyasında ün kazanmasına rağmen bu onu yeterince tatmin etmemiş ve Charles Koechlin'den 1921 ila 1924 yılı arasında ders almıştır.

1923 yılında *Ballets Russes*'in kurucusu ve direktörü olan Serge Diaghilev, Poulenc'den bale müziği bestelemesini istemiş ve bunun üzerine Poulenc *Les Biches*' i yazmıştır. Ocak 1924'te Monte Carlo'da aynı yıl mayıs ayında ise Paris'te *Les Biches*'in prömiyeri gerçekleşmiştir. Bu eser onun en tanınmış çalışmalarından biri olarak not düşülmüştür. Besteci 1923'ten beri tanışık olduğu klavsenist Wanda Landowska'nın isteği üzerine *Concert Champetre* adlı eserini yazmaya başlamış, 1928 yılında eserini tamamladıktan sonra 1929 yılında klavsen'de Wanda Landowska ile Pierre Monteux'un yönetimindeki eserin prömiyeri Paris, Salle Pleyel'de gerçekleşmiştir. Aynı zaman diliminde yazdığı etki yaratan eserlerinden biri olan *Aubade* isimli piyano ve 18 enstrüman için yazdığı koreografik konçertosunu bestelemiştir. Normalde bale olarak tasarlanan bu konçertonun prömiyeri de 18 Haziran 1929'da gerçekleşmiştir.

Besteci 1920'lerin son iki yılı içerisinde çok az üretimde bulunmuştur ve bunun sebebi kendi içinde yaşadığı buhranlar olmuştur. Bilindiği üzere Francis Poulenc bir eşcinseldir ve ilk ciddi ilişkisini 1920'lerde ressam Richard Chanlaire ile yaşamıştır. 1930ların başında tanıştığı sevgilisi Raymonde Destouches'in öncesinde, Raymonde Linossiere'e evlenme teklifi eden besteci reddedilmiştir. Poulenc, biseksüel olan Raymonde Touches ile yaşamı boyunca yakın arkadaş olarak kalmıştır.

2. Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre sonra Frédérique Lebedeff adında bir kadınla kısa bir ilişki yaşamış bunun sonucundaysa Frédérique Lebedeff'ten bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Poulenc, yaşadığı sürece kızı Marie-Ange'ye maddi olarak destek vermiş olup kızıyla ilgili kayıtlarda onun sadece vaftiz babası⁵ olarak adının geçmesini istemiştir. En yakın çocukluk arkadaşı olan Raymonde Linossier'in 30 Ocak 1930'daki, besteci arkadaşı Pierre Octave Ferroud'un 1936'daki ölümü onu ciddi derecede sarsmıştır. Poulenc Mart, 1938'de Bariton Pierre Bernac ile konserler vermek üzere ilk kez Büyük Britanya turuna gitmiştir. (Resim 1.2)

(Resim 1.2 F. Poulenc ve bariton Pierre Bernac, birlikte ilk ortaklaşa çalışmalarından,1936.)

2. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber 2 Haziran 1940'ta askere alınmış, Bordeaux'da uçaksavar birliğinde hizmet verdikten sonra 18 Temmuz 1940'ta ordudan terhis edilmiştir. Fransa Seferi, Alman ordularının Belçika topraklarına saldırdığı 10 Mayıs 1940 tarihinde başlamış, 23 Haziran 1940 tarihinde Fransa-Almanya arasında imzalanan ateşkes sözleşmesiyle sonlanmıştır. Eşcinsel bir müzisyen kimliğine sahip olmanın yarattığı zor pozisyona rağmen, müziğiyle Alman işgaline karşı olduğunu göstermiştir. Sadece Aragon ve Eluard'ın şiirlerini müziğe dönüştürmekle kalmamış aynı

⁵ vaftiz anne/baba: katolik ve ortodoks kiliselerine ait bir gelenektir. Vaftiz anne veya baba, kişinin hayatından inanç konusunda yönlendiricilik yapmasıyla görevlidir ve kişinin ruhani yaşamından sorumludur.

zamanda kendi bestelerine *Vouz n'aurez pas l'Alsace et la Lorraine* gibi Alman karşıtı şarkılardan melodiler kullanmıştır. 1943'te yazdığı bir kantat olan *Figure humaine*, bu dönemin en önemli eserlerinden birisidir. Guillaume Apollinaire tarafından yazılan 3 Haziran 1947'de Paris'te prömiyeri yapılan *Opera bouffe* türündeki *Les mamelles de Tirésias* adlı eserini bitirerek, 1948'de ilk Amerika Birleşik Devletleri turnesine çıkmış ve 1961'e kadar Amerikan Birleşik Devletleri Klasik Muzik temsilcileriyle bağlantıda kalmıştır. (Resim1.3)

(Resim 1.3 F. Poulenc ve P. Bernac, 1948 yılındaki beraber ilk New York turnelerinden.)

(Resim 1.4 La Scala Opera binasında, Poulenc'in *Dialogues des Carmélites* operasının ilk prömiyeri, 26.1.1957)

Besteci büyük bir yaratıcılıkla üretmeye devam ederken 1956'da *Dialogues des Carmélite* operasını tamamlamıştır. Ocak 1957 'de Milano'da prömiyeri yapılan eser aynı yılın mayıs ayında Paris'te, Eylül ayında ise San Francisco'da sahnelenmiştir. (Resim 1.4) 1962 yılında yazdığı son 2 eseri *Sonate pour hautbois et piano* (obua ve piyano için sonat) ve *Sonate pour clarinette et piano* (klarinet ve piyano için sonat) olmuştur.

Lucien Roubert adında bir seyyar satıcı ile arkadaşlık kuran Poulenc'in 6 yıl süren ilişkisinin 1955'te son bulması besteciye çok etkilemiş ve sinir krizi yaşamasına neden olmuştur. İlişkileri bittikten çok kısa bir süre sonra arkadaşı Lucien de kanserden ölmüş ve tüm bu üzücü olayların ardından Poulenc, ruhunu canlandırmaya yardımcı olacak kişi ve bir Fransız Bonapartist siyasetçi olan Louis Gautier ile tanışmıştır. Francis Poulenc, 30 Ocak 1963 gece saat 01.00de kalp krizi geçirerek hayatını kaybetmiştir. Bu talihsiz günde Poulenc, yaşamı bir krizle sonlanmadan önce, Denise Duval (Resim 1.5) ile öğle yemeğine programına ve bir bale gösterisine katılmıştır.

(Resim.1.5 Poulenc en çok sevdiği soprano, Denise Duval ile.)

Gösteri bitiminden sonraki ilerleyen vakitlerde sesinin kısıldığını söylemek üzere Denise'yi aramış fakat bu çabası solunum yolu enfeksiyonundan oluşan komplikasyon onda kalp yetmezliğine sebep olmuştur. Poulenc, Père Lachaise mezarlığında ailesinin yanına gömülmüş ve 2 Şubat 1963' te Saint Sulpice kilisesindeki cenaze töreninde, rivayetlere göre Poulenc'in isteği üzerine Bach'ın müzikleri çalınmıştır.

2.1 Francis Poulenc ve Fransız Altılıları

Les Six oluşumu, Erik Satie'nin himayesi altında Georges Auric, Louis Durey ve Arthur Honegger'in bulunduğu *Les Nouveaux Jeunes* yani 'yeni gençlik' olarak adlandırılmış grubun bir araya gelmesiyle filizlenmiştir. Fransız Altılıları grubu 1917-1929 arasında Paris'teki Harlequin yılları olarak adlandırılan süreç içerisindeki konserlerle isimlerini duyurmuşlardır. 1920 yılı Ocak ayındaki bu konserlerden birinin ardından eleştirmen Henri Collet,

Comoedia dergisinde, ilkinin başlığı *Beş Rus, Altı Fransız ve Satie*, ikincisinin ise *Fransız Altılıları* olmak üzere iki makale yazmıştır.

İlk makalesinde milliyetçi bir grup olan Rus Beşleri⁶ ile, Erik Satie'nin müziğinden ve Jean Cocteau'nun şiirlerinden esinlenen *Les Six* arasındaki benzerliğe değinmiştir. Henri Collet onlara sadece yakın arkadaş oldukları ve aynı programlarda yer aldıkları için onların farklı üsluplarda ve karakterlerde olmalarına aldırış göstermeden bu ismi seçmiştir ancak makalesi o kadar büyük bir etki yaratmıştır ki *Fransız Altılıları* bu adla anılmaya başlamış ve klasik müzik dünyasında yerini almıştır. (Resim 1.6)

(Resim 1.6 Fransız Altılıları grubunun sözcüsü Jean Cocteau'nun çizimiyle *Les Six*, Jean Cocteau çizimin ortasında yer almakta ve onun çevresinde de gizemli görüntülerle grubun üyeleri bulunmaktadır.)

⁶ Balakirev, Borodin, Cui, Mussorgsky, Rimsky-Korsakov

Altılılardan Auric ve Poulenc, Cocteau'nun fikirlerini önemsemıştır. Honegger Alman romantizmine ilgiliyken, Milhaud ise lirik akdeniz sanatı üzerine ilgi duymuştur ve Altılılar, Satie'nin öncülüğünde empresyonistlere karşı bir akım olmak üzere oluşmuşlardır.

Satie'nin okumuş olduğu Schola Cantorum, çok disiplinli bir eğitim verdiği gerekçesiyle formalizm ile suçlanmıştır ancak Satie ve Roussel bu iddiaları serbest stilleri dolayısıyla yalanlamaktadır. Altılılar, Wagner ve Strauss'un yoğun Alman romantizmine, Debussy'nin kromatizmi ve orkestrasyonuna yani onun kendi yaratmış olduğu Fransız Neo-klasisizm akımına karşıdır.

Oluşturdukları estetik anlayış ile Altılılar, o zamanın Amerikan caz müziği unsurlarını daha ciddi müzikler yerine sirk, şenlik müzikleri ve benzeri tarzda daha sade, hoş, egzantirik müzikler üreterek insanları bir nevi savaşın kötü etkisinden çıkartmaya çalışmışlardır. Satie'nin besteci olarak alaycı, bağımsız davranışlarının Altılılar üzerinde büyük bir etkisi olmuştur. Gerçekte ise Satie'nin mizah anlayışı ile ortaya çıkan bu etki Altılılar'ın yarattığı müzikten çok, yazdıkları eserlerin başlıklarında kendini göstermekteydi. Bu yeni yaklaşım ise o dönem için dinleyici üzerinde merak uyandırmakta ve ilgi çekmekteydi. Altılılar, insanların müziği daha çok eğlence olarak algılaması üzerine yoğunlaşmışlardı.

20. yüzyılın en üretken bestecilerinden biri olan Altılılar'dan Darius Milhaud, Eylül 1892'de Marsilya, Fransa'da bir yahudi ailede doğmuştur. Genç yaşta keman öğrenmiş, 17 yaşında Paris Konservatuvarı'nda yapılan çalışmalarla Charles Maria Widor, Vincent d'Indy ve André Gedalge gibi o dönemin en tanınmış Fransız bestecileri ve teorisyenleriyle çalışma fırsatı

bulmuştur. Milhaud, 1. Dünya Savaşı'nda Rio de Janeiro'da Fransız delegasyonunda bir ateşe olarak görev yaparken, milletvekili olan Paul Claudel ile uzun ve verimli bir ilişki kurmuştur. 1919'da Paris'e döndükten sonra, Jean Cocteau'nun rehberliğinde bir araya getirilmiş içinde yalnızca Fransız bestecilerin olduğu Altılılar'ın çemberi içine alınmıştır. 1922 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptığı bir gezi sırasında yeni müzikal etkileri özellikle cazı keşfetmiştir ve bu onun ürettiği müziğin devamında belirgin bir şekilde öne çıkmıştır. Stravinsky, Schoenberg gibi bestecilere özgü bir müzik dili yaratmaya çalışmıştır. Milhaud, *La Création du Monde* adlı eserini 1923 yılında bale müziği olarak bestelemiş ve orkestrasyonunda piyano'ya da yer vermiştir (Örnek 1).

à Paul COLLAER et Roger DESORMIÈRE.

LA CRÉATION DU MONDE

DARIUS MILHAUD
(1923)

Mouvement $\text{♩} = 54$

Copyright 1929 by
EDITIONS MAX ERKMAN
45, rue de Rome, Paris

M. V. 2402

SOCIÉTÉ ANONYME DE PUBLICATIONS MUSIQUES

Örnek 1: Darius MILHAUD, *La Création Du Monde*, 1923.

20. yüzyılın müzik tekniklerine aşinalığıyla müzik dilinin en çok tartışılan özelliği "politonalitesi" olan Milhaud, 22 Haziran 1974 yılında Cenevre'de vefat etmiştir.

İsviçreli bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Arthur Honegger, 10 Mart 1892 Le Havre, Fransa'da doğmuştur. 20. yüzyılın en büyük bestecilerinden biri olmasa da Altılılar arasında ilgi çekmiş bestecilerden biridir. Honegger'in müzikal stili sadece Fransız ya da İsviçreli olmaktan çok kozmopolitdir. Yaşadığı dönemin en önemli Fransız bestecisi ve Altılılar'ın en başarılı üyesi, Prokofiev'in de gerçek bir çağdaşı olan Poulenc, Honegger'in önemli bir rakibi olmuştur. Stil olarak oldukça değişken ve Debussy'nin empresyonizminden kaçınan Honegger, çocuk yaşta kemanda ustalaşmış ama aynı zamanda da kompozisyona ilgi duymuştur. Zürih Konservatuvarı'nda Friedrich Hegar ile kompozisyon, Willen de Boer ile de keman çalışmıştır. İki yıl sonra 1911'de daha çok prestije sahip olan Paris Konservatuvarı'na geçmiştir. Widor ve Gedalge ile kompozisyon çalışan Honegger, keman eğitimi alıyor olmasına rağmen bestecilik kariyeriyle daha fazla ilgilenmiştir. 1913'te ailesi Zürih'e taşınmış ancak Honegger, Le Havre'de kalmayı tercih etmiştir ve her gün Paris'e trenle yolculuk yapmıştır. Onun lokomotiflerden büyülenenecek kadar etkilenmesinin nedenlerinden biri de bu olmuştur. 1924'te Paris'te yorumlanan *Pasific 231* adlı eseri büyük bir başarı yakalamış olup bu eseriyle 300 tonluk buharlı bir lokomotifin raylarda oluşturduğu gücü ve sesi orkestraya aktarıp duyurmaya çalışmıştır (Örnek 2).

Aufführungsrecht vorbehalten
Droits d'exécution réservés
Performing rights reserved

à Ernest Ansermet

PACIFIC (231)
Mouvement symphonique

A. Honegger
P. 1923

Moderé 1.00

Petite Flûte
2 Grandes Flûtes
2 Hautbois
Cor Anglais
2 Clarinettes Sib
Clarinetto basse Sib
2 Bassons
Contrebasson
4 Cors en Fa
3 Trompettes en Ut
3 Trombones
Tuba
Caisse roulante
Cymbale A Grrosse Caisse
Tam Tam
Nuances générales

Moderé 2.00

Violon I
Violon II
Altus
Violoncelles
Contrebasses

Copyright by Editions Maurice Senart 1923
ditions Saliabert, 22, rue Chauchat, Paris
Collection Maurice Senart

Tous droits d'adaptation, de reproduction
et d'arrangement réservés, pour tous pays.

W.P.C. 111 3.5540 1

Örnek 2: Arthur HONEGGER, Pasific 231, 1923.

Altılılar, Empresyonizm ve Wagnerian fikirlere karşı tepki olarak doğmuştur ancak Honegger herhangi bir müzikal inanca bağlı değildir. Honegger, müzik yazılarında da mizahtan uzak ve disonansları kullanmakta olup, kurallara ve form anlayışına sadık kalan bir tavıra sahiptir. Arthur Honegger, 27 Kasım 1955 yılında Paris'te hayatını kaybetmiştir.

Altılıların tek kadın üyesi olan Germaine Tailleferre, 19 Nisan 1892'de Saint-Maur-des-Fossés, Fransa'da doğmuştur. Müzik çalışmalarına 1904 yılında Paris Konservatuvarı'nda, onun bir çok ödül kazanmasına yol açan Eva

Sautereau-Meyer ile başlayan Tailleferre armoni ve kontrpuan okuyarak mezuniyetini takip eden yıllarda Maurice Ravel'den orkestrasyon konusunda birkaç özel ders almıştır. Kompozisyonların çoğu neo-klasik özelliklere sahip olan Tailleferre film müzikleri ve çocuklar için eser üretiminde bulunmuştur. Bunun yanı sıra izlenimcilik fikrini tamamen terk etmemiştir (Örnek 3).

pour Darius Milhaud 11

Pastorale

pour Piano. Germaine TAILLEFERRE

Enjoué.

Örnek 3: Germaine TAILLEFERRE, Pastorale, 1919.

Kompozisyonlarında çeşitli renkleri, etkileyici dinamikleri bulunduran Tailleferre, 7 Kasım 1983'te 91 yaşındayken, 70 yıllık aktif kompozisyon kariyerini geride bırakmıştır.

Louis Durey ise 27 Mayıs 1888 yılında Paris'te doğmuştur. 1. Dünya Savaşından sonra Paris'te Les Six ile bir ilişkisi olmasa tamamen karanlıkta kalmış bir besteci olarak hatırlanacak olan Durey, Leon Saint-Requier'den müzik eğitimi almış ve Poulenc ile olan dostluğuna dayanarak Les Six'in bir parçasını tamamlamıştır. Ricardo Vines Francis Poulenc, Marcelle Meyer, Joaquin Nin-Culmell ve LéoPol Morin'in öğretmeni olan besteci Durey, örnekteki eserini aynı zamanda döneminin bestecilerinin eserlerinin prömiyerini gerçekleştiren bu piyaniste adamıştır (Örnek 4).

Sınıflandırılmayı reddedip, ifade özgürlüğünü koruyan ve buna önem veren bir birey olan Durey, 3 Temmuz 1979'da Fransa'da St. Tropez'de vefat etmiştir.

4. *« Ricardo Vines*

Romance sans Paroles

pour Piano. Louis DUREY.

And^{te} con moto.

The image shows a page of a musical score for a piano piece. The title is 'Romance sans Paroles' by Louis Durey. The score is for piano and is marked 'And^{te} con moto.'. It consists of six systems of music. The first system is marked 'p' (piano) and 'legato'. The second system is marked 'f' (forte) and 'staccato'. The third system is marked 'mf' (mezzo-forte) and 'rit.'. The fourth system is marked 'f' and 'cresc.'. The fifth system is marked 'mf' and 'rit.'. The sixth system is marked 'p' and 'legato'. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

Örnek 4: Louis DUREY, Romance sans Paroles, 1919.

Georges Auric, 15 Şubat 1899'da Lodève, Fransa'da doğmuştur. Eğitimine Montpellier Konservatuvarı'nda başlamış, daha sonra Paris Konservatuvarı'nda çalışmalarına devam etmiş ve bunun ardından d'Indy ve Roussel ile çalışmak üzere Schola Cantorum'a girmiştir. Eserlerinde popüler melodilerin, gelişmiş armonilerle birleştiği müzikal bir ironi mevcuttur. Tesadüfî ve dramatik müziğin bestecisi olarak damgasını vurmuştur. Onun müziğini en kolay şekilde açıklayacak olursak ne Poulenc'inki kadar açık yürekli ve hassas, ne Honegger'inki gibi aksi, ne de Milhaud'nun poliritmik ve politonalliği gibi coşkulu değildir. Bu tür özellik farklılıkları dolayısıyla Auric, Durey ve Tailleferre grubun geri kalan üyeleri kadar popülerlik ve saygınlık kazanamamıştır (Örnek 5). Georges Auric, 23 Temmuz 1983'te Paris'te vefat etmiştir.

à Jean COCTEAU

Adieu, New-York I
FOX-TROT

Georges AURIC

Örnek 5: Georges AURIC, Adieu, New York! , 1919.

3. POULENC'İN PİYANO ESERLERİ

Müziğindeki üslubun çeşitliliğinden dolayı Poulenc'in tarzını "klasik" ya da "romantik" şeklinde ifade eden etiketler tanımlayamaz. Öğretmeni Koechlin'in, klavsenist Wanda Landowska'nın ve avangard şairlerden Apollinaire'in onun müzikal anlamda gelişmesinde ve kendinde etkilerinin katkısı büyüktür. Hayatına etki etmiş bestecilerden örneğin Stravinsky'nin neoklasik çalışmaları, Debussy'nin doğa çağrışımları, Ravel'in orkestrasyon stili müzikal dilinde izler bırakmıştır.⁷

Poulenc'in piyano eserleri, Ricardo Viñes ve Arthur Rubinstein gibi piyano virtüözleri tarafından çeşitli şekilde savunulurken, müzik eleştirmenleri tarafından kınanmıştır. Piyano müziği yaratmak için kendisinin klavyeyle en ufak temasıyla yaratıcı ruhunun harekete geçtiğini belirtmiştir. Bu tür yaratılarının bir benzetme sonucu oluşmadığından *Improvisations*, *Novelettes*, *Intermezzi* gibi kuramsal ve 'anlık' diyebileceğimiz başlıklar kullanmıştır.⁸ Müzik eleştirmeni ve müzikolog Claude Rostand, Poulenc'in *Les Six* ile birliktelik zamanının ve öğretmeni Charles Koechlin ile çalıştığı 1919-1925 yılı arasındaki erken dönem müziğine "vahşi" terimini etiketlemeyi uygun bulmuştur. 1925 yılından başlayan ve 1935 yılına kadar süren, ikinci döneminde ise, daha fazla neo-klasik tarza dönmüştür. İlk büyük şarkılarını ve piyano ile ilişkili üst düzey çalışmalarını gerçekleştirmiştir. 1935 yılından başlayan üçüncü döneminde, Şair Paul Eluard ve bariton Pierre Bernac ile "Poulenc Stili"nin kendine has bir stil olduğunu ve yaptığı müziği diğerlerinininkinden ayırt edebileceğimizi, Poulenc'in melodilerinin ve stiline

⁷ Sidney Buckland & Myriam Chimènes, Francis Poulenc: Music, Art and Literature, Ashgate Publishing, 1999.

⁸ Poulenc's Development as a Piano Composer: A Comparison of the Solo Piano Works and the *Mélodies* by Kirk A. Severtson, Doctor of Musical Arts, 2005

Paris popöler eğlence⁹ türlerinden etkilendiğini söyleyebiliriz. Poulenc'in stilinin en ayırıcı özelliği onun armonik dilidir, yazdığı müzik oldukça esprili, alaycı, tuhaf ve bazen de küstahçadır. Onun müzikal yapısının zarıflığı, müziğinin dokusunun kırılmalığı ve özgün tekniğı sarsılmaz bir bütünlüğe ve yapıya sahiptir. Yazdığı her bestede Poulenc, olağanüstü bir yetenek sergilemiş, bu çalışmaları bütünlük içeren hassas bir ilgiyi ve taşıdığı yoğun hisleri yansıtmıştır, onun müzikal gülümsemesi her zaman için çekici ve bulaşıcı sayılabilecek bir cazibeyi beraberinde taşımıştır.

Poulenc'in ilk kompozisyon üretimi piyano için parçalar yazarak başlamış, 1914 yılında, 15 yaşındayken *Processional pour la cremation d'un mandarin*'i bestelemiştir. Bunu Stravinsky'nin *Le Rossignol*'undan esinlendiğini sonradan kabul etmiştir. Poulenc'in Vines ile ilk piyano çalışmalarından kısa bir süre sonra, Vines'in beste yapması için ilham vermesiyle olağanüstü karmaşık, şaşırtıcı bulunabilecek türden prelüdlere yazmıştır.

1916 yılında yazılmış bu prelüdlere hiç konserlerde yorumlanmamıştır ve eser sadece Vines'ten tarafından tanıtıldığı arkadaşı Georges Auric tarafından bilinmektedir. Poulenc bu eserini Debussy'den özenerek üç ve dört portede yazmıştır ve bu prelüdlere yayınlanmamıştır. 1917 yılında, piyano için *Üç Pastoral* yazan Poulenc, üç eserin hangisini çalmayı tercih edeceğini bilmek amacıyla bunları Vines'e adamıştır. 1919'un sonlarına doğru Poulenc, Vines'e onları çalıp çalmayacağını öğrenmek için tekrar sormuştur. Daha sonra Alfred Casella, Poulenc'i *Üç Pastoral*'i yayınlaması için teşvik etmiştir.

⁹ Fransız müzik salonu, kafe konserleri, kabare ve sirk müziğı tarzı

A PIED Francis POULENC
1921

Nonchalant $\text{♩} = 65$
doucement en dehors

PIANO

EN AUTO

Très agité $\text{♩} = 180$

EN BATEAU

Agité $\text{♩} = 88$

f *essuient peu de pédales*

ff *strident très net*

(Örnek 6-7-8)

1921 yılında bestelediği *Promenades/Gezintiler* ' in başlıkları (Alt alta eser sırasıyla; Örnek 6- A Pied, 7- En Auto, 8- En Bateau.) tıpkı Erik Satie'nin de piyano eserlerinde not düştüğü ilginç başlıklarındaki gibi olmak üzere şunlardır: "yürüyerek", "araba ile", "at üzerinde", "tekne ile", "uçak ile", "otobüs ile", "araba ile", "demir yolu ile", "bisiklet ile" ve "özenle".

Kronolojik Sırayla Poulenc'in Solo Piyano Eserleri :

- Préludes (1916)
- Trois Mouvements perpétuels (1918 - révision (düzeltme) 1962)
- Balancé Modéré - II. Modéré - III. Alerte
- Sonate (1918) réduction (indirgeme) piano de la sonate pour 2 clarinettes
- Trois Pastorales (1918)
- Valse (1919) extrait de l'Album des Six
- Cinq Impromptus (1920 - révision (düzeltme) 1939)
- Très agité - II. Allegro Vivace- III. Très modéré - IV. Violent - V. Andante
- Suite en ut (1920)
- Promenades (1921 – révision (düzeltme) 1952)
  - I. A pied - II. En auto - III. A cheval – IV. En bateau - V. En avion - VI. En autobus - VII. En voiture -VIII. En chemin de fer - IX. A bicyclette - X. En diligen
- Napoli (1922-25) I. Barcarolle - II. Nocturne - III. Caprice italien
- Les Biches (1923) transcription pour piano solo I. Ouverture- II. Rondeau - III. Adagietto IV. Andantino
- Sonate (1925) réduction piano de la sonate pour clarinette et basson
- Sonate (1925) réduction (indirgeme) piano de la sonate pour cor, trompette et trombone
- Pastourelle (1927) extrait de l'œuvre collective l'Eventail de Jeanne version pour piano solo
- Trois Novelettes (1927-28 - révision 1939)
- Trois Pièces (1928) I. Pastorale - II. Toccata - III. Hymne
- Aubade (1929) réduction pour piano 2 mains

- Pièce brève sur le nom d'Albert Roussel (1929)
- Huit Nocturnes (1929-38) ut Majeur - II. fa Majeur "Bal des jeunes filles" - III. fa Majeur "Les Cloches de Malines" - IV. ut mineur - V. ré mineur - VI. sol Majeur - VII. mi bémol Majeur - VIII. sol Majeur "Pour servir de coda au cycle"
- Les Soirées de Nazelles (1930-36) I. Prélude - II. Variation - III. Cadence - IV. Final
- Caprice en ut Majeur (1932) d'après le final du Bal masqué
- Intermède en ré mineur (1932) extrait du Bal masqué
- Valse-improvisation sur le nom de Bach (1932)
- Feuillet d'album (1933) 1. Ariette 2. Rêve 3. Gigue
- Villageoises (petites pièces enfantines) (1933)
  1. Valse tyrolienne 2. Staccato 3. Rustique 4. Polka 5. Petite ronde
  6. Coda
- Badinage (1934)
- Humoresque (1934)
- Intermezzo en ut Majeur (1934)
- Intermezzo en ré bémol Majeur (1934)
- Presto en si bémol (1934)
- Suite française (1935) d'après Claude Gervaise version piano
  1. Bransle de Bourgogne 2. Pavane 3. Petite marche militaire
  4. Complainte 5. Bransle de Champagne 6. Sicilienne 7. Carillon
- Bourrée au pavillon d'Auvergne (1937) extrait de l'œuvre collective A l'exposition
- Mélancolie (1940)
- Intermezzo en la bémol Majeur (1943)
- Thème varié (1951)
- Improvisation n° 13 (1958)
- Improvisation n° 14 (1958)

- Improvisation n° 15 (1959) (Hommage à Edith Piaf)
- Les Quinze Improvisations (1932-59)
  - I. Presto ritmico - II. Assez animé - III. Presto très sec - IV. Presto con fuoco-V. mais sans lenteur - VI. A toute vitesse - VII. sans lenteur - VIII. Presto - IX. Eloge des Gammes – X. Modéré, sans traîner - XI. Assez animé - XII. Hommage à Schubert – XIII. Allegretto comodo - XIV. Allegretto - XV. Tres Vite Hommage à Edith Piaf

2 Piyano ve 4 El için Eserleri:

- Sonate (1918 - révision (düzeltme) 1939) pour piano à quatre mains
- Prélude - II. Rustique - III. Final
- L'Embarquement pour Cythère (1951) Valse musette d'après la musique de film Le Voyage en Amérique pour 2 pianos
- Capriccio (d'après le Bal masqué) (1952) pour 2 pianos
- Sonate (1953) I. Prologue - II. Allegro molto - III. Andante lirico - IV.
- Epilogue pour 2 pianos

Piyano ve Org Konçertoları:

- Concert champêtre (1927-28) pour clavecin ou piano et orchestre
- Aubade (1929) Concerto chorégraphique pour piano et 18 instrumentistes
- Concerto en ré mineur (1932) pour 2 pianos et orchestre
- Concerto en sol mineur (1938) pour orgue, orchestre à cordes et timbales
- Concerto (1949) pour piano et orchestre.

3.1 Poulenc'in Piyanolu Oda Müziği Eserleri

Francis Poulenc, içe dönük bir eser olan Obua ve Piyano Sonatı'nı 1962 yılında Serge Prokofiev anısına bestelemiştir. Hayatının sonlarına doğru tamamlamış olduğu bu eseriyle beraber klarinet ve flüt için de ayrıca birer sonat yazmıştır. Bu bir üflemeli çalgı ve piyano ikilisi olarak oluşturduğu sonat serisinin devamına diğer kalan üflemeli çalgıları ekleyebilecek kadar ömrü kalmamıştır. Francis Poulenc'in 1962 yılında bestelediği çok daha içe dönük bir eser olan obua ve piyano için Sonatı'nın üç bölümü vardır; *Elegie*, *Scherzo* ve *Deploration*. *Deploration* bölümünün olağanüstü duygusal iletimselciliği bir *momento mori*'dir.¹⁰ Sonatın bölümleri ağır-yavaş-ağır olarak yazılmıştır. Obua sonatının prömiyeri Strasbourg Müzik Festivali'nde Haziran, 1963 yılında Pierre Pierrelot tarafından yapılmış, Jacques Fevrier ise piyanoda eşlik etmiştir.¹¹

¹⁰ Latin dilinde insanlara "ölümlü" olduklarını hatırlatmayı ifade eden bir deyimdir.

¹¹ B. Ivry, 1996, 78-89

Francis Poulenc'in eserlerindeki özen ve mükemmelliyetçilik, Piyano ve Üflemeli için Altılı'sının bestelenme hikayesi ile ortaya çıkmaktadır. Şarkıcı arkadaşı Suzanne Peugnot'a 5 Mart 1931 yılında yazdığı bir mektupta, 1 Haziran 1931'de Chopin konser salonunda Altılı'sının çalınmasını planladığını anlatır. 1933 yılında *La Sérénade* prömiyeri öncesindeki iki yıl içerisinde Altılı'sını tekrar düzenlemiştir. Eserinden hala memnun kalmadığı noktalar olduğundan 29 Ağustos 1939 yılında Henry Seguet'e yazdığı mektubunda, Altılı'sını tekrar yenilemekte olduğundan bahsetmiştir. Eserin prömiyeri 9 Aralık 1940 yılında gerçekleşmiştir.¹² Cocteau, Apollinaire, Eluard, Ronsard, Colette gibi şairlerin şiirleri üzerine beste yaptığı bilinmekte olan Poulenc, 1925-26 yılları arasında *Chanson Gaillardes* (Neşeli Şarkılar) başlığı adı altında vokal ve piyano için 8 eser yazmıştır. Bu eserlerini Fernand Allard'a ithaf etmiştir. Eserin prömiyeri 1926 yılı mayıs ayında Salle des Agriculteurs'da Poulenc'in yakın dostlarından biri olan bariton Pierre Bernac ve piyanoda besteci Francis Poulenc tarafından gerçekleştirilmiştir.

Besteci 1943 yılında tamamladığı üç bölümlü *Keman ve Piyano için sonatını* İspanyol şair Garcia Lorca'ya adanmıştır. Eserin prömiyeri kemancı Ginette Neveu ve Francis Poulenc tarafından gerçekleştirilmiştir.

---

¹²Mary Ann STRINGER, 1986, *Diversity as Style in Poulenc's Chamber Works with Piano*, doktora tezi, Oklohoma Üniversitesi, Norman, Oklohoma, 95.

4. DOĞAÇLAMANIN MÜZİKTE KULLANIMI

Müzikte doğaçlama; en eski müzik yapım biçimidir ve insanoğlunun ilk müzikal ifadesinin de başka bir şey olmasını beklemek yersiz olacaktır. Doğaçlama pratiği, müzik yaratma sürecinin yoğunlaştırılmış hali olduğundan doğaçlama anlayışı müzik yaratma sürecini anlamakla ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Buna örneğin Schoenberg, beste yapmayı "yavaşlatılmış" bir doğaçlama süreci olarak tanımlamaktadır.¹³ An içerisinde yaratılan ezgi veya ezgilerin kağıt üzerinde yazılıymış gibi seslendirilmesi ve bunun bir forma bağlı olacak şekilde gerçekleştirilmesidir. 14. ve 15. yüzyılın gelişmişliğinde olan polifoni (çokseslilik), performansta da armonik doğaçlamayı içermekteydi. 16. yüzyılın ortasından itibaren geliştirilen ve kullanılan süslemeler, melodik doğaçlamanın önemini vurgulayan unsurlar olmuştur.

Barok dönemde seslendirilme ustalığı gerektiren toccata, özgür yaratıma açık olduğundan doğaçlamayı da içermekteydi. Klasik dönemdeki doğaçlamadaysa Beethoven'dan önceki birçok besteci konçerto kadanslarını doğaçlayarak çalmaktaydı. Bu yüzden besteci kadansa partiyon üzerinde yer vermez ve sadece yorumcudan (solistten) seslendirilmesini isterdi. Romantik dönemde doğaçlama, solistin tematik gelişme ile ustalık gerektiren teknik becerisini birleştirmesi üzerine ortaya çıkmıştır. 20. yüzyıl müziğindeyse doğaçlama tekrardan hayata geçmiştir ve rastlamsal (aleatoric) yaklaşımla bestelemek uçarı bir doğaçlama yöntemi olarak görülmektedir.¹⁴ Rastlamsal yani *Aleatoric* müzik ise 1930 yıllarında içinde doğaçlama içeren ve deneysel olarak bestelemeyi ve seslendirmeyi amaçlayan, bu yüzden de belirli bir tekniğe bağlı olmayan bir müzik akımı olarak oluşmuştur.¹⁵

¹³ Arnold Schoenberg, "Brahms the Progressive," in *Style and Idea: Selected Writing of Arnold Schoenberg*, Leonard Stein (Berkeley: University of California Press, 1983,439.)

¹⁴ Say, *Müzik Sözlüğü*,161-162.

¹⁵ Kutluk, 1997, 265.

Teknik açıdan doğaçlama, bir parçanın melodisinden bir motif alınarak veya hiçbir motife benzetmeden tamamen eşlik partisindeki akorlara uygun olarak yapılabilir. Çeşitli müzik türlerindeki doğaçlamalar değişiklik gösterebilir. Barok dönemde ve klasik dönemde doğaçlamaya verilen serbestlik, romantik dönemde biraz kısıtlamayla karşılaşmıştır. Buna örneğin doğaçlama geleneğinin sonunu hazırlayan bir doğaçlama ustası olan Beethoven, kendi eserlerinin doğaçlama olarak yorumlanmasına karşı çıkmış, bestelediği kadansların onun istediği gibi yorumlanmasının gerektiğini belirtmiştir.¹⁶

Türk müziğinde de doğaçlamanın çeşitli türleri olmaktadır. Klasik Türk Sanat müziğinde seslendirilen eserlerin belli yerlerinde müzisyenin bilgi ve becerisine bağlı olarak makam özelliklerinin tanıtılması amacıyla *taksim* ve Türk Halk müziğinde geleneksel olarak eserin yöresel özelliklerinin tanıtılması amacıyla yapılan *açışlar* başlıca doğaçlama türleridir.¹⁷

Doğaçlamanın uygulandığı tüm kültürlerde öngörülmezlik riski yer alır. 14. ve 15. yüzyıllarda polifonik uygulamaların gelişimi doğaçlama armonizasyonunu içermektedir. Doğaçlama, ayinlerde söylenen ilahilerde kullanılan melismatik tarz¹⁸ müziğin gelişiminde önemlidir. Toccata gibi virtüözik eserler barok dönemde doğaçlanmaktadır. Sweelinck'in, Frescobaldi'nin, Buxtehude'nin, Bach'ın, Handel'in org doğaçlamaları, piyanoda da Mozart'ın doğaçlamaları ünlenmiştir. Barok müzikte füg doğaçlamasının uygulanması 19.yüzyıl ve 20. yüzyılda da sürmüştür. Bu durum bazı Avrupa konservatuvarlarında istenilen bir gereklilik olup; 19. yüzyıl, Romantik dönemde Mendelssohn, Liszt, Saint-Saens, Franck gibi ünlü besteciler eserlerindeki doğaçlama stilleri ile ünlenmişlerdir.

¹⁶ Serhan Bali/ Hakan Ali Toker, Klasik müzikte doğaçlama semineri,2017

¹⁷ Özkeleş, Profesyonel müzisyen eğitimi bağlamında eğitimciler için doğaçlamaya yönelik uygulama ve öneriler. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2396 .

¹⁸ "Şarkı", "hava" veya "melodi" anlamına gelen Yunanca bir kelime olan melisma teriminden türetilmiştir. Bir heceye isabet eden nota üzerinde, ısrarlı süslemeler, ezgi örgüleridir.

Johann Sebastian Bach ve oğullarının bir *chaconne* veya bir *air* çalarken doğaçladıkları gibi, caz müzisyenleri de verili armoniler üzerinden doğaçlama yapmaktadır. Barok dönemdeki süsleme tekniği yani melodinin süslemelerle bezenmesi cazda da vardır. İlk caz müzisyenleri, Bach ve çağdaşlarının kuralları hakkında bir şey bilmediklerinden eski müziğin doğaçlama tekniğini bilinçli olarak kullanamamışlardır. Caz müziğinin en önemli parçası hiç şüphesiz doğaçlamadır ve neredeyse tüm caz eserlerinde mutlaka doğaçlamaya yer verilmektedir. Bununla beraber orkestralardaki hemen hemen her çalgıcının sırayla doğaçlama yapması da bir gelenektir. 1950 ve 1960'ların sonu sınırsız bir şekilde doğaçlama yapmaya adanmış birkaç grubun doğuşunu görmüştür. Klasik müzisyenler, cazcı meslektaşlarının özgürlüklerinden esinlenerek bu spontanlığı kendi müziklerinde yeniden ele geçirmeye çalışmışlardır. Caz kökenli pek çok grup, John Cage'i bu nedenle önemli bir besteci olarak göstermiştir. Buna karşın Cage, kendisi doğaçlama hareketine karşı kararsız ve büyük ölçüde küçümseyici yaklaşmıştır.¹⁹ Bununla beraber doğaçlama unsurunun düşüşe geçmesindeki diğer etken de uygun maliyetli kayıt teknolojisinin kitlesel mevcudiyeti olmuştur.

Kayıt seansı ve sonrasındaki dinlemenin geri bildirim döngüsü, müzisyenlerin sanatlarının ve yaratıcı uygulamalarının daha fazla farkında olmalarını sağlamıştır. Kayıtlı medya aynı zamanda bu deneylerin yaygınlaştırılmasını daha verimli hale getirmiştir zira kayıtlar ve bantlar dünya genelinde kolaylıkla dağıtılabilmektedir. Bu unsur da anlık yaratımlara verilmiş olan ilginin, kalıcı olma çabası içerisinde yok olmasına sebebiyet vermiştir.²⁰

¹⁹Laura Kuhn'un, John Cage'in "How to Get Started" s.2-8, Philadelphia: Slought Foundation,2010 üzerine "A Few Words about John Cage and Improvisation" adlı denemesinden.

²⁰ Edward Neeman, Free Improvisation as a Performance Technique, s.12

5. POULENC'İN "PIYANO İÇİN 15 DOĞAÇLAMA" ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ

Eserler partiyon üzerinde incelenerek değerlendirilmiştir. Bu noktada tonalite, nabız, hız ve nüans terimleri, ifade ve ithaflar gibi unsurların da altı çizilmiştir.

1. Doğaçlama:

1932 yılında bestelenmiş olan ilk doğaçlama, Fransız piyanist ve pedagoğ Madame Long de Marliave'ye ithaf edilmiştir.

Örnek 9: Poulenc, 1. doğaçlama

Ani patlama hissi veren giriş akorundan sonra, onaltılık notaların bir toz bulutu gibi melodi hattında sürüklenip gidişini anımsattırmaktadır (Örnek 9). Si minör tonunda, zaman birimi 4/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi *presto ritmico*'dur.

Örnek 10 : Poulenc 1. doğaçlama, 16-17. ölçüler

Gücünü ritimden alan ve toccata karakterinde olan eserin 16-17. ölçüsünde, Fa diyez majör ve minör ton geçişleri ile lirik bir tını yaratılmıştır (Örnek 10). Aşağıdaki örnekte göreceğimiz üzere 46. ölçüden itibaren, başlangıç A kesitinde olduğu gibi, keskin ritimlerin geri döndüğünü, Poulenc'in eserlerinde çok önem verdiği "sessizlik" kavramını bazen virgüllerle yada 12. örneğin 59. ölçüsünde gördüğümüz gibi "yavaşlamadan" ibaresiyle, yani nabızı bozmadan dinleyicinin dikkatini ve merakını aktif tutan boş ölçülerle notaya döktüğünü gözlemledik. Bu bahsedilen ölçülerden itibaren eserin bitişine kadar olan kısımda ise kıvrak onaltılık ve otuzikiliklerin baskın olduğu bir bitişle eserin tamamlandığını gözlemledik. (Örnek 11-12)

Örnek 11: Poulenc, 1.doğaçlama

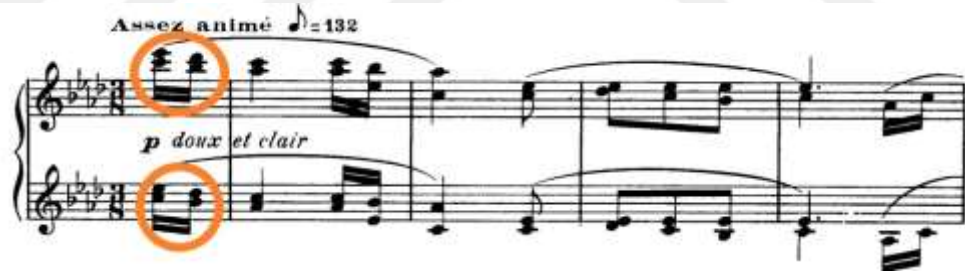

58.-59.-60. ölçüler

Örnek 12: Poulenc, 1.doğaçlama

2. Doğaçlama:

1932 yılında bestelenmiş olan ikinci doğaçlama, ressam Louis Duffey'e ithaf edilmiştir. La bemol majör tonunda, zaman birimi 3/8'lik olarak seçilmiştir ve hız terimi *Assez Anime*'dir (Örnek 13).

Örnek 13: Poulenc, 2. doğaçlama

Ön ölçüyle verilen giriş kısmı ve devamı boyunca, iki elde de unison notalar uygulanmıştır. Eserin en başında, yumuşak ve duru bir tını ile çalınması talimatında bulunulmuştur. Pastoral barok bir dans karakterindeki eser, Ravel Sonatine 2. bölümünü anımsatmaktadır. Şarkı formundaki eserin (14.örnekte gösterilen) 7 ölçümlük B temasından sonra tekrar A temasına ait figürlerin duyulmasıyla uzun bir köprü oluşmuştur (Örnek 15).

Örnek 14: Poulenc, 2. Doğaçlama

Örnek 15: Poulenc'in 2. doğaçlamasında A temasına ait figürlerin hakim olduğu köprü kesiti

3. Doğaçlama:

1932 yılında bestelenmiş olan üçüncü doğaçlama, Poulenc'in yeğeni olan Brigitte Manceaux'a ithaf edilmiştir. Si minör tonunda, zaman birimi 2/2'lik olarak seçilmiştir ve hız terimi *Presto (tres sec)*'dur. A-B-A şarkı formunda olan bu eserine, ön ölçü ile başlamış, keskin ritimlerle kuru tınlamasını istediği ilk altı ölçüden sonra *legato* başlayan pasaj ile köprüyü oluşturmuştur. (Örnek 16).

Örnek 16: Poulenc, 3. doğaçlama

B teması 23.ölçüde başlar (Örnek 17).

Örnek 17: Poulenc, 3. doğaçlama

Bir sonraki sayfadaki örnekte, daha önce ilk doğaçlamada gördüğümüz ani ölçü birimi değişiklikleri ile yaratılan ritmik illüzyon ve dinleyici üzerindeki çalkantılı etki burada da 1/2'lik ölçü ile karşımıza çıkmaktadır (Örnek 18).

Örnek 18: Poulenc, 3. doğaçlama

4. Doğaçlama:

1932 yılında bestelenmiş olan dördüncü doğaçlama, bir gazeteci, avukat ve boğa güreşçisi olan Claude Popelin'e ithaf edilmiştir. La bemol majör tonunda ancak donanıma hiçbir arıza koyulmadan yazılmıştır. Zaman birimi 4/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi *Presto con fuoco*'dur. Sürekli halde, onaltılık ritimlerle bezenmiş melodiye sahip bu eserinde, üç porte üzerindeki notasyonu ile, Debussy'nin yazım stiline göz kırpmış olduğunu düşündürmektedir. İkinci ölçüde, *tres precis*, yani bas partisinin çok net ve belirgin çalınması gerektiğini belirtmiştir. Tüm bu terimler göz alındığında müziğin ilerlemesini dikkate almak gerektiği düşünülebilir.

Bir sonraki sayfadaki örneklerde melodik hattın onaltılıklar arasına yerleştirildiği A teması (Örnek 19), sonu yine ani değişiklik hissi yaratan 2/4'lük bir ölçüyle B temasına bağlanır. (Örnek 20).

The image shows two systems of a musical score for a piano. The first system is labeled 'PIANO' and 'Presto con fuoco' with a tempo marking of a quarter note equal to 132. The music is in 4/4 time and features a complex, rhythmic melody in the right hand with many slurs and ties. The left hand has a steady, rhythmic accompaniment. The second system continues the piece, with the instruction 'très précis' written below the staff. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings like 'f'.

Örnek 19: Poulenc, 4.doğaçlama

The image shows a single system of a musical score for a piano. The music is in 4/4 time and features a complex, rhythmic melody in the right hand with many slurs and ties. The left hand has a steady, rhythmic accompaniment. A red letter 'B' is placed above the staff, indicating a change in time signature from 4/4 to 2/4. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings like 'f'.

Örnek 20: Poulenc, 4. doğaçlama

A temasına geri döndükten sonra Poulenc benzer bir ritmik illüzyonla 5/4'lük ölçüyle coda'ya geçer (Örnek 21). La bemol pedal sesi üzerinde bas partisine yerleştirilmiş ve daha önce duymadığımız bir melodi do minör tonunda ani bir değişiklikle gelen soru işaretiyle sonlanır.

Örnek 21: Poulenc, 4. doğaçlama

5. Doğaçlama:

1932 yılında bestelenmiş olan beşinci doğaçlama, besteci Georges Auric'e ithaf edilmiştir. La minör tonunda, zaman birimi 4/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi (İlımlı bir tempoda ama yavaşlamadan) *Moderate mais sans lenteur*'dür. Kromatik bir yazı barındırmaktadır. Bir önceki eserinde olduğu gibi, bunda da, yedinci ve onaltıncı ölçülerde, aynı üç porte yazısını görmekteyiz (Örnek 22).

Örnek 22: Poulenc, 5. doğaçlama

İlk ölçüde berrak çalınması (Örnek 23) ve ondokuzuncu ölçüde bas partisinin iyi tınlatılması gerektiği talimatlarını vermiştir (Örnek 24).

Örnek 23: Poulenc, 5. doğaçlama

Örnek 24: Poulenc, 5. doğaçlama

Prokofiev'in çok kullandığı kromatik lirizm'n etkilerini hissettiğimiz bu eser monotematiktir. Sadece tat-te-fe ritmini kullanarak yazdığı eserde sadece tonal renkleri kullanarak farklılık yaratmıştır. Eserin coda'sında la pedal sesi üzerinde ilk kez duyulan melodik hat dışında tek melodik figür eserin tamamına hakimdir (Örnek 24) ve eser Picardy üçlüsü (minör yerine major akor ile bitirmek) ile sonlanmaktadır (Örnek 25).

Örnek 25: Poulenc, 5. doğaçlama

6. Doğaçlama:

1932 yılında bestelenmiş olan altıncı doğaçlama, piyanist ve öğretmen Jacques Février'e ithaf edilmiştir. Si bémol majör tonunda, zaman birimi 2/2'lik olarak seçilmiştir ve hız terimi (tam hızda) *A toute vitesse*'dir. Marş karakterinde, kuru bir tınıda yorumlanması gereken bu ve benzeri karakterde olan eserlerde Poulenc, sıkça gözlemlediğimiz ani bir (V) çeken - (I) eksen kadansı ile biten kesitsel yapıyı vurgulamaktadır (Örnek 26). Yine şarkı formunda ki eserin B teması 25. ölçüde başlar ve *Le chant lié l'harmonie très sèche* terimi ile tanımlanır (Örnek 27).

A teması en son Mi bémol majör tonunda duyulur ve eser yine Mi bémol majör ile son bulur (Örnek 28).

Örnek 26: Poulenc, 6. doğaçlama

Örnek 27: Poulenc, 6. doğaçlama

Örnek 28: Poulenc, 6. doğaçlama

7. Doğaçlama:

1933 yılında bestelenmiş olan yedinci doğaçlama, yazar Kontes A.J. de Noailles'e ithaf edilmiştir. Do majör tonunda, zaman birimi 4/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi (Ilımlı tempoda ama yavaşlamadan) *Modéré sans lenteur*'dür. Şarkı söyler bir ifade ile yorumlanması gereken bu eser Alberti bas eşliğinde mistik ve görkemli melodileri barındırmaktadır (Örnek 29). A teması net bir kadansla sona erdikten sonra köprüye ihtiyaç duyulmadan B temasına geçilir (Örnek 30). Daha önce bahsettiğimiz ölçü kalıplarının içine sığmayan melodik hatlara olan ihtiyaç en çok bu doğaçlamada kendini göstermektedir. B kesiti içinde 12 kez ölçü birimi 4/4, 3/4, 2/4'lük kombinasyonlarında değişmiştir (Örnek 31).

Örnek 29: Poulenc, 7. doğaçlama

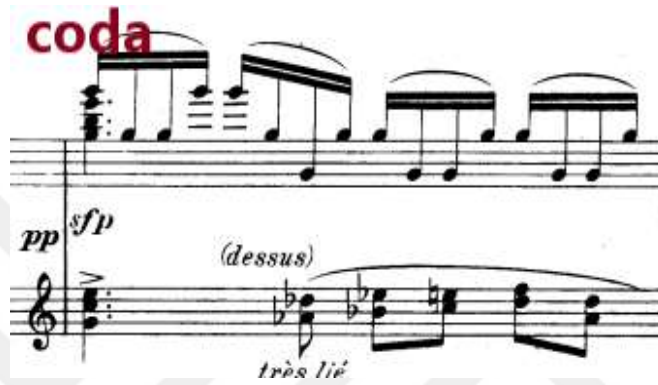

Örnek 30: Poulenc, 7. doğaçlama

The image displays three systems of musical notation for a piano exercise by Poulenc. Each system consists of a grand staff with a treble and bass clef. The first system is marked with a red 'B' and the instruction *p et clair*. The second system has a red circle around the first note of the treble staff. The third system is marked *très expressif* and *mf*, with a red circle around a note in the treble staff. The music features complex rhythmic patterns and chromatic movement.

Örnek 31: Poulenc, 7. doğaçlama

Coda ile birlikte A-B-A formunda olan bu doğaçlamasında Poulenc, etkileyici melodik çıkışlarla derinliklerde kaybolmuş gizemli tınları harmanlamıştır (Örnek 32).

Örnek 32: Poulenc, 7. doğaçlama

8. Doğaçlama:

1934 yılında bestelenmiş olan sekizinci doğaçlama, Georges Auric'in eşi olan ressam Nora Auric'e ithaf edilmiştir. La minör tonunda, zaman birimi 2/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi *Presto*'dur, bu doğaçlamasında Poulenc, kuru ve ironik bir tını elde edilmesini öne sürmüştür. (Örnek 33)

Örnek 33: Poulenc, 8. doğaçlama

Marş karakterinde yazdığı eserlere benzer bir tavırla başlayan ancak lirik ve sakin bir karakter ile son bulan, A-B-A şarkı formu kullandığı eserin coda'sında hem ritim hem de melodik olarak farklılık gösteren yeni bir fikirle karşılaşırız (Örnek 34).

Örnek 34: Poulenc, 8. doğaçlama

9. Doğaçlama:

1934 yılında bestelenmiş olan dokuzuncu doğaçlama, film ve sahne oyuncusu Therese Dorny'e ithaf edilmiştir. Re majör tonunda, zaman birimi 2/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi (olabildiğinde hızlı) *Presto Possible*'dir (tres sec et tres net/kuru ve net). Eser boyunca neredeyse pedalsız çalınması gerektiği belirtilmiştir. Eserin formu bu defa A-B-C-B-A olarak karşımıza çıkar. Köprü kullanmadan yine nefes işareti ve çift çizgi gibi net işaretlerle karşımıza çıkan kesitli bir yapı dikkat çekmektedir. Coda'da daha önce de örneklerini gördüğümüz gibi pedal sesi üzerinde duyulan yeni bir fikir karşımıza çıkar. Beklenmedik ve son derece esprili bir figürle eser tamamlanır. Bir sonraki sayfalarda örnekleri görmekteyiz (Örnek 35 a1-a2-a3-a4).

A Proctu possibile (*Stabat et tris sol*)

PIANO *pp*

percepit unum filium

Örnek 35a1: Poulenc, 9. doğaçlama

B

C

Örnek 35 a2: Poulenc, 9. doğaçlama

The image displays a musical score for Poulenc's '9. doğaçlama' (Impromptu No. 9). The score is written for piano and consists of five systems of music. Each system has a treble and bass clef staff. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The music features complex rhythmic patterns, including triplets and sixteenth notes. A red letter 'B' is placed above the second system, and a red letter 'A' is placed above the fourth system.

Örnek 35 a3: Poulenc, 9. doğaçlama

coda

The image shows a musical score for a piano exercise by Francis Poulenc. It is labeled 'coda' in red. The score is written for piano and consists of five systems of music. The first system starts with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Modere' and the performance instruction is 'sans ralentir'. The piece ends with a 'pp' (pianissimo) dynamic marking. The score is attributed to 'Bailop, Janvier 1934'.

Örnek 32 a4: Poulenc, 9. doğaçlama

10. Doğaçlama:

1934 yılında bestelenmiş olan onuncu doğaçlama, müzik editörü olan Jacques Lerolle'e ithaf edilmiştir. Poulenc, ilk on doğaçlamasını 1932-34 yılları arasında yazmıştır. Fa majör tonunda, zaman birimi 4/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi *Modere, sans ralentir*'dir. Başlığını "Gamlara Övgü" olarak tanımlayabileceğimiz bu eseri ile Poulenc, gamları ve melodileri bir arada tutup bir nevi gam çalışmasını sıradanlıktan kurtarmıştır (Örnek 36). Poulenc bu eserini kromatik ya da major - minör aralıkları birbirinin içinde harmanlayıp ürettiği gamları kullanarak yazmıştır (Örnek 37). Yine ölçü birimini değiştirerek sonlandırdığı A kesitini polifonik B kesiti izler. Gamlar ve tonal düzen ile adeta dalga geçerek eseri sonlandırır (Örnek 38).

Örnek 36: Poulenc, 10. doğaçlama

Örnek 37: Kromatik gam örneği

Örnek 38: Poulenc, 10. doğaçlama

11. Doğaçlama:

1941 yılında bestelenmiş olan onbirinci doğaçlama, piyanist ve besteci olan Claude Delvincourt'a ithaf edilmiştir. Sol minör tonunda, zaman birimi 4/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi *Assez animé*'dir. Doğaçlama koleksiyonundaki en kısa eseridir. Sağ el bağlı bir şekilde akor çalarken, sol elde de *staccato* çalınması gerekmektedir. Aynı zamanda bas partisinde, sekiz nota arası oktav halinde inip çıkan hareketleri görmekteyiz. Tek temalı olmasına rağmen sol elde kullandığı farklı artikülasyon ile esere yeni bir dil ve

Örnek 39: Poulenc, 11. doğaçlama

12. Doğaçlama:

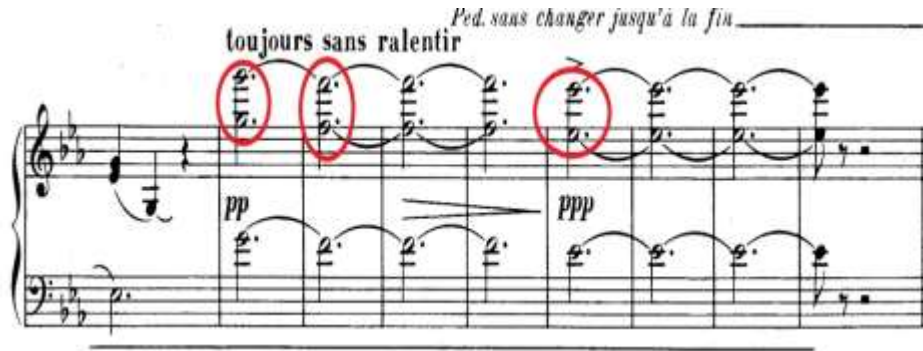
1941 yılında bestelenmiş olan onikinci doğaçlama, sahne ve sinema oyuncusu Edwige Feuillere'ye ithaf edilmiştir. Mi bemol majör tonunda, zaman birimi 3/4'lük, vals temposu olarak seçilmiştir ve hız terimi (vals temposunda, 1.vuruş hissiyatıyla) *Mouv de Valse a 1 temps*'dir. Schubert'in onuruna bestelenen bu eserin giriş kısmını çok parlak/canlı bir şekilde yorumlamak ve 8 ölçülük açılış kısmından sonra, 9. ölçüden itibaren vals'e zarif bir stilde başlamak gerekmektedir, eser içerisindeki *Pimpant* ibaresi de *Şık* anlamına gelmektedir (Örnek 40). Eser Schubert'in Alman Dansları'nın kopyası gibidir. Besteci bu doğaçlamasında, Avusturya'ya özgü zerafeti içeren

dans dilini ve karakterini kullanmıştır. Köprüye ihtiyaç duymadan kesitlere ayırdığı Giriş, A-B, Girişten temaları kullandığı ara bir kesit ardından C, tekrar B ve A kesitlerini arka arkaya izlemek mümkündür. Eserin sonunda ise Jon Ray Nelson'un, Poulenc'in 15 doğaçlamalar incelemesine dayanarak Beethoven'in *Les Adieux* piyano sonatındaki giriş motifini anımsatan türden bir kapanış ile tamamlandığını görmekteyiz²¹. (Örnek 41-42).

Örnek 40: Poulenc, 12. doğaçlama

Örnek 41: Beethoven, *Les Adieux* piyano sonatı

²¹ Jon Ray Nelson, *The piano music of Francis Poulenc*, 1978, s.131

Örnek 42: Poulenc, 12. doğaçlama

13. Doğaçlama:

1958 yılında bestelenmiş olan onüçüncü doğaçlama, soylu bir sanayici ve kitap koleksiyoncusu olan Madame Auguste Lambiotte'ye ithaf edilmiştir. La minör tonunda, zaman birimi 3/4'lük olarak seçilmiştir ve hız terimi (rahat bir hızda) *Allegretto comodo*'dur. Tamamen, melankoli ile içiçe olan bu eserin devamlı pedal ile çalınması gereklidir (Örnek 43). Polifonik yapısı dikkat çeken bu eserde Poulenc, sol el (duyur) *en dehors* ile işaretlenmiş ve böylelikle sağ eli takip eden dinleyicinin dikkatini parti ayrımlarına yöneltmesini sağlayan unsurları ortaya koymuştur. Virgül ile geçilen çok ufak B kesitinin ardından A kesitine dönen şarkı formundan oluşan bu eser hüzünlü bir karaktere sahiptir (Örnek 44-45).

A
p dolce
mettre beaucoup de pédale

Örnek 43: Poulenc, 13. doğaçlama

B
f très expressif

Örnek 44: Poulenc, 13. doğaçlama

A
p

Örnek 45: Poulenc, 13. doğaçlama.

14. Doğaçlama:

1958 yılında bestelenmiş olan ondördüncü doğaçlama, Poulenc'in ilk biyografisini yazan, müzik-edebiyat eleştirmeni ve müzikolog olan Henri Hell'e ithaf edilmiştir. Re bemol majör tonunda, zaman birimi 6/8'lik olarak seçilmiştir ve hız terimi *Allegretto*'dur. Hış kıvraklıkta ritimlerle bezeli, akıcı bir ezgi yaratılmıştır. Pastoral bir şarkı karakterindeki eserin formu monotematik'tir. Legato şarkı hattına karşıtlık hissi veren tek unsur otuzikilik noktalı ritimlerden oluşan motiftir. Eseri sonlandıran ölçülerde dönemin bestecilerini oldukça etkisi altına alan Endülüs ezgilerini andıran egzotik bir tema dikkat çekmektedir (Örnek 46).

Örnek 46: Poulenc, 14. doğaçlama.

15. Doğaçlama:

1959 yılında bestelenmiş olan son doğaçlama, *Kaldırım Serçesi* olarak bilinen şarkıcı Edith Piaf 'a ithaf edilmiştir. Do minör tonunda, zaman birimi 3/4 ve 9/8'lik olarak seçilmiş olan bu doğaçlamanın hız terimi ise (çok hızlı) *Tres vite*'dir. Ölçüsü, doğaçlama koleksiyonundaki diğer eserlerinde olduğu gibi devamlı değişkenlik göstermektedir. Poulenc, bu eserinde, ortak melankolide oldukları içsel melodilerini notalara dökerek, Piaf'ın hayatının dokunaklılığını aktarmıştır (Örnek 47).

Très vite, surtout sans trainer ♩ = 92 exactement

PIANO

mf capriccioso

Céder un peu

Örnek 47: Poulenc, 15. doğaçlama

15. Doğaçlamanın, Piaf'ın da harika yorumuyla seslendirmiş olduğu *Autumn Leaves* ile olan benzerliğini ilk üç ve dördüncü notanın gidişatından anlayabiliriz (Örnek 48).

The fal - ling leaves

Örnek 48: *Autumn Leaves*

15. doğaçlamanın orjinal tonunda olduğu gibi *Autumn Leaves* şarkısını da Do minör tonunda göze alırsak bir tek ilk dördüncü notadan sonuncusunun, doğaçlamadakinden bir ses fazla olduğunu görürüz.

6. SONUÇ

Francis Poulenc, bu eserlerine başlık koyarken tüm yaşamı boyunca benimsediği özgür karakterini en iyi tanımlayacak terimi seçmiş ve bestelediği bu 15 esere doğaçlama adını vererek birbirinden farklı, her biri birbirinden başka karakterler taşıyan şarkı formu ağırlıklı bu kısa eserlerle karşımıza çıkmıştır.

Poulenc'in tüm diğer eserleriyle doğaçlamalarını karşılaştığımızda onun genel rahat tavrını, bu eserlerde de gözlemleriz ve diğer eserlere göre bütün karakteristik özellikler karşımıza çıkar: Ani kesit değişimleri, bir anda bir nefes işareti ile geçilen ani ton, armoni renk değişimleri ile doğaçlamaya çok uygun yapıda eserler bestelemiş olduğunu görürüz.

Piyano için 15 Doğaçlamalar haricinde 1932 yılında yazdığı *Valse improvisation sur BACH* adlı eserinde *Johann Sebastian Bach*'ın soyadının harflerinin nota karşılığı ile yaptığı bestesinde harfler üzerine doğaçlama yapmış, eserin ilk 7 ölçüsünde ve eserin bitiş kesitinde *B-A-C-H* notalarını kullanarak, her bestecinin ortak özelliği olan uçarılığı, Poulenc kendi besteci kimliğiyle bu doğaçlamasında yansıtmıştır. Poulenc'in besteleri dinlendiğinde, müzik dünyasında onu tanıyan ve tanımayan insanlar üzerinde anında etki oluşturur ve bünyesinde, müziksever insanlarda merak duygusu uyandırma özelliği bulunduran bir güç taşır. Bu açıdan Francis Poulenc'in eserlerinin hepsi uyandırdıkları etki ve taşıdıkları yapıyla adeta birer başyapıttır.

Poulenc, *15 doğaçlama* çalışmasında, temel olarak her doğaçlamanın bestelendiği zamandaki, dünyanın ve ülkesinin yaşadığı tüm sıkıntı, siyasi çalkantı ve tüm diğer sosyal sorunlardan da etkilenerek, genel anlamda melankoli ağırlıklı çalışmalar gerçekleştirmiştir. Melankoli ve buruk hüznün ağırlığının baskınlığını, I. ve II. Dünya Savaşlarını ve 1929 bunalımını bizzat yaşamış olmasının artırdığı düşünülmektedir. Onun çok renkli ve çok olaylı geçen yaşamı sırasında katıldığı savaşlar, normal bir yaşam sürmesine engel olmuştur. Tüm bu etkenlerin yanı sıra sıradışı tercihleri ve bunların yaşamındaki yansımaları da doğrudan bestelerine kaynaklık etmiştir. Taşıdığı sıradışılığın tüm özelliklerini yansıtan karakteristik besteleri bize bu yargıya ulaşma konusunda cesaret vermektedir.

Francis Poulenc tüm çalışmalarını, kendisi için belirli zamanlarda özel anlamlar ifade eden insanlara adanmıştır.

7. KAYNAKLAR

BABACAN, Devrim (2014) Caz Müziğinde Doğaçlama Eğilimine Yönelik Metotlarının İncelenmesi, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, makale no.20

BALİ, Serhan - Toker,Hakan Ali (2017) Klasik Müzikte Doğaçlama Semineri, İstanbul.

BUCKLAND, Sidney - Chiménes,Myriam (1999) Francis Poulenc: Music, Art and Literature, Ashgate Publishing, Farnham.

HELL, Henri (1959) Francis Poulenc, Grove Press, New York.

IVRY, Benjamin (1996) Francis Poulenc, Phaidon Press, Paris.

KUHN, Laura (2010) “A Few Words about John Cage and Improvisation.” Essay in accompanying booklet, **John Cage: How to Get Started**, Slought Foundation, Philadelphia.

KUTLUK, M. F. (1997) Müziğin Tarihsel Evrimi, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul.

NEEMAN, Edward (2014) Free Improvisation as a Performance Technique: Group Creativity and Interpreting Graphic Scores, Doctor of Musical Arts degree, The Juilliard School.

NELSON, Jon Ray (1978) The Piano Music of Francis Poulenc, Doktora Tezi, University of Washington.

SAY, Ahmet (2002) Müzik Sözlüğü

SCHMİDT, Carl B. (2001) Entrancing Muse: A Documented Biography of Francis Poulenc, Pendragon Press, New York.

SCHOENBERG, Arnold "Brahms the Progressive," in Style and Idea: Selected Writing of Arnold Shoenberg, Leonard Stein (Berkeley: University of California Press, 1983)

SEVERTSON, Kirk A. (2005) A Comparison of the Solo Piano Works and the Melodies, Sanatta Yeterlik Tezi, University of Cincinnati, Ohio.

STRINGER, Mary Ann (1986) Diversity as Style in Poulenc's Chamber Works with Piano, doktora tezi, Oklohoma Üniversitesi, Norman, Oklohoma.

TULGA, F. E. (2009) Müzikte Empresyonist Akım, Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZKELEŞ, Sercan (2016) Profesyonel Müzisyen Eğitimi Bağlamında Eğitimciler için Doğaçlamaya Yönelik Uygulama ve Öneriler, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

8. EKLER

- Resim 1.1 <https://www.poulenc.fr/en/?Pictures>
Resim 1.2 <https://www.poulenc.fr/en/?Pictures>
Resim 1.3 <https://www.poulenc.fr/en/?Pictures>
Resim 1.4 <https://www.poulenc.fr/en/?Pictures>
Resim 1.5 <https://www.poulenc.fr/en/?Pictures>
Resim 1.6 Francis Poulenc by Henri HELL, Illustrations, s.24

9. ÖZGEÇMİŞ

Yağmur Atasoy, 1994 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlkokulu İstanbul Bahçelievler Kazım Karabekir İlkokulu'nda, ortaokulu ve liseyi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda tamamladıktan sonra; Prof. Selen Bucak ile çalıştığı Piyano Anasanat Dalı, Lisans düzeyinden 2015 yılında mezun oldu. Aynı yıl, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Bomonti Yerleşkesinde Pedagojik Formasyon eğitimini tamamladı. Yağmur Atasoy, şu anda Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde Yüksek Lisans eğitimine, Prof. Burcu Aktaş Urgun ile devam etmektedir.

Katıldığı konser ve masterclasslar:

Nisan 2008, Avusturya Kültür Ofisi, İstanbul – Resital

2008, Akbank Sanat – Birsen Ulucan ile Masterclass

2009, Sırbistan Cacak Festivali "Kadıköy Belediyesi Dünya Müzikleri Korosu" için piyano eşliği

2009, Akbank Sanat- Sabri Tuluğ Tırpan ile masterclass

2010, Ayvalık Uluslararası Müzik Akademisi – Ayşegül Sarıca ile Masterclass

2010, Akbank Sanat – Misha Dacic ile masterclass

2010, Notre Dame de Sion Fransız Lisesi – Arnaud Pumis & Violaine Cochard ile Klavsen Masterclass

2011, Notre Dame de Sion Fransız Lisesi- Johan Schmidt ile masterclass

2011, Genç Klasikçiler Festivali – Resital

2011, Salzburg / Mozarteum, Claudius Tanski ile Masterclass ve Mozarteum Kleines Studio Konseri

2012, Salzburg / Mozarteum, Rolf Plagge ile Masterclass, Mozarteum Wiener Saal ve Kleines Studio Konserleri

2014, Girgin Piyano Sanat Galerisi- Gülsin Onay ile masterclass

2014, Salzburg / Mozarteum, Rolf Plagge ile Masterclass ve Mozarteum Kleines Studio Konseri

2015, Salzburg / Mozarteum, Cladius Tanski ile Masterclass ve Mozarteum Wiener Saal ve Kleines Studio Konserleri

2015, Vincenzo Balzani ile Masterclass çalışmaları

2016, Philippe Raskin ile Masterclass çalışmaları

2016, 1. Bursa Nilüfer Uluslararası Piyano Yarışması E kategorisinde Mansiyon ödülü

2016, İstanbul'da St. Michel Fransız Lisesinde Prof. Burcu Aktaş Urgan Piyano Sınıf Konseri

2017, Eskişehir Üniversitesi Yunus Emre Kampüsünde Prof. Burcu Aktaş Urgan Piyano Sınıf Konseri

2017, Uluslararası Gümüşlük Ahmed Adnan Saygun Piyano Yarışması

2017, Philippe Raskin ile Masterclass çalışması

2017, İstanbul'da St. Michel Fransız Lisesinde Piyano Sınıf Konseri

2017, Mauricio Vallina ile Masterclass çalışması

2018, Mimar Sinan GSÜ, Oditoryum Piyano Resitali

2018, Catherine Vickers ile Masterclass çalışması

2019, Gereon Kleiner ve Yunus Kaya ile Masterclass çalışması